

Netwerk Digitaal Erfgoed: wetenschappers zijn partner én kennisleverancier

# Eén nationale strategie voor Nederlands digitaal erfgoed

Tijdens de Week van het Digitaal Erfgoed begin maart werd een ambitieuze nationale strategie voor het digitaal erfgoed voorgesteld. Coördinator Tjeerd de Boer (ministerie van OCW) licht de aspiraties toe.

Steven Claeyssens

“Natuurlijk is dit plan erg ambitieus. Dat mag ook wel, want het gaat om het vergroten van de maatschappelijke waarde van het digitaal erfgoed. Daarom is het ook zo goed om te zien dat er een breed en groeiend netwerk is dat zich inzet om deze doelstellingen te realiseren.” De Boer wijst op het samenwerkingsverband dat deze notitie schreef: het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE), met vertegenwoordigers uit grote nationale instellingen als Beeld en Geluid, het Nationaal Archief, de KNAW, de Koninklijke Bibliotheek, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Digitaal Erfgoed Nederland.

De strategie steunt op drie pijlers: zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van het digitaal – born digital en gedigitaliseerd – erfgoed. Op alle drie de pijlers is het nodige werk aan de winkel en dat kan volgens de notitie maar beter in samenwerking gebeuren. Er gebeurt al veel, maar te veel gebeurt nog versplinterd. Daarmee is het document, zoals het in de inleiding staat, “vóór

De drie pijlers, en het nodige werk aan de winkel, van de nationale strategie op een rij: zichtbaar, bruikbaar en houdbaar

credits Elco van Staveren *denkschets.nl*

zichtbaar

bruikbaar

houdbaar



## FOCUS

### ‘Digitaal erfgoed wint aan waarde als wetenschappers ermee aan de slag gaan’

alles een uitnodiging tot samenwerking.” Tegelijk is het een waslijst aan goede intenties, vertaald in een fiks aantal werkpakketten voor de komende jaren.

#### Agenda's

De notitie is een gezamenlijk vertrekpunt. Het definieert werkpakketten en kondigt vervolgnuties aan. Position papers over bijvoor-

beeld linked data, auteursrechten en informatiebeleid staan op de op de rol, maar ook een kennisagenda en een voorzieningenagenda: “De voorzieningenagenda gaat een overzicht geven van de voorzieningen die de verschillende netwerkpartners nu al hebben en gaan ontwikkelen en die ingezet kunnen worden voor het netwerk als geheel. Iets soortgelijks geldt voor de kennisagenda: die biedt een overzicht wat het netwerk weet, bijvoorbeeld op het gebied van standaarden en duurzaamheid.”

#### Volle rijkdom

Uiteindelijk moet de kersverse strategie vooral de gebruiker ten goede komen, waarbij ook onderzoekers als specifieke doelgroep worden genoemd. “Dat de grote en ook veel kleinere erfgoedpartijen gaan samenwerken, betekent voor gebruikers van die collecties, zoals weten-

schappers, dat ze veel makkelijker toegang krijgen tot de volle rijkdom van de collectie Nederland,” aldus De Boer. Hij beschouwt de wetenschap daarbij als een belangrijke partner én kennisleverancier: “Niet alleen de KNAW is nauw betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van de strategie. We zullen vanuit alle werkpakketten onderzoeken hoe we verbindingen kunnen leggen met concrete initiatieven in de wetenschap.”

#### Aan de slag

Van de open consultatie die vooraf ging aan de publicatie van de strategie hebben een aantal onderzoekers gebruikgemaakt. “Maar nog meer dan de open consultatie is de Week van het Digitaal Erfgoed een goede plek gebleken om in gesprek te zijn met alle gebruikers van digitaal erfgoed. Er was onder andere een aparte gesprekstafel gewijd aan de Digital Humanities.” Bovenal hoopt hij echter dat de wetenschap het Nederlandse erfgoed nog veel en vaak zal gebruiken als onderzoeksbasis. “Eén van de manieren waarop digitaal erfgoed aan maatschappelijke waarde wint is als wetenschappers ermee aan de slag gaan. Doe dat vooral en laat het ons weten als er specifieke wensen zijn rond de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid.”

[tinyurl.com/erfgoeddigitaal](http://tinyurl.com/erfgoeddigitaal)

## GELEZEN

Validation of the results of the public consultation on Science 2.0: Science in Transition, 2015  
René van Horik



De Europese Commissie (en meer specifiek het directoraat-generaal 'Research and Inno-

vation') wil graag weten welk wetenschapsbeleid het meest effectief is in de toekomst. De wetenschap verandert sterk en het beleid dient daar uiteraard bij aan te sluiten. De belangrijkste trends zijn de enorme groei in wetenschappelijke productie, de sterke opkomst van data-intensieve wetenschap en de toename van het aantal actoren en belanghebbenden. Dit is 'Science 2.0', 'Science in transition'. In 2014 voerde de Europese Commissie een consultatie uit met als belangrijkste doel te bepalen welke veranderingen het Europese wetenschapssysteem zou moeten ondergaan. In februari van dit jaar verscheen de rapportage. Het rapport bevat een aantal suggesties voor acties zoals het instellen van nieuwe vormen van peer review, het stimuleren van open access tot data en publicaties en het ondersteunen van research infrastructures. Opvallend is dat de commerciële uitgeverij (met name Elsevier) bijna alle veranderingen en aanpassingen niet nodig vinden.

[ec.europa.eu/research/consultations/science-2.0/science\\_2\\_0\\_final\\_report.pdf](http://ec.europa.eu/research/consultations/science-2.0/science_2_0_final_report.pdf)

## COLUMN

### Scherpe pieken in grafieken

De afgelopen maanden heb ik diverse bijeenkomsten bezocht waarin nieuwe tools voor de geesteswetenschappen werden gepresenteerd. Of ik er in de toekomst nog veel zal bezoeken, weet ik niet. Ze zijn interessant, zeker, maar eerlijk gezegd hoor je vaak dezelfde dingen. Bijna onveranderlijk laat een spreker, meestal met veel enthousiasme, een tool zien die je kunt gebruiken om in grote dataverzamelingen onverwachte patronen te ontdekken. Die patronen blijken vaak te kunnen worden gevisualiseerd, bijvoorbeeld in grafieken. Zo heb ik de afgelopen maanden veel scherpe pieken in grafieken mogen zien.

Voor de goede orde: ik ben dol op pieken in grafieken. Bovendien denk ik werkelijk dat digitale hulpmiddelen de geesteswetenschappen flink vooruit kunnen helpen. Maar de exacte relevantie van die pieken was me niet altijd even duidelijk. Zonder twijfel komt dat deels door de omstandigheden. In een

praatje van twintig minuten kun je onmogelijk alle nuances van een tool of onderzoek uiteenzetten. Maar ik denk dat er nog iets anders speelt, namelijk: een al te grote verwachting van wat sommige tools voor de geesteswetenschappen kunnen betekenen. Ik zoek vrijwel dagelijks in grote datacollecties. Die intensiteit is nog toegenomen doordat ik sinds een klein jaar, met steun van de Radboud Universiteit, werk aan een proefschrift over jodenbekerings in Nederlandse jeugdboeken. Dat onderzoek heeft mij nog duidelijker gemaakt hoe moeilijk het is om in grote, ongestructureerde tekstcollecties relevante informatie te vinden.

Op het eerste gezicht zou je denken dat je voor dit onderzoek al veel zou moeten kunnen vinden

door te zoeken op het woord joden in combinatie met bekerings. Natuurlijk moet je daarbij rekening houden met enkel- en meervoud, spellingvarianten, samenstellingen, enzovoorts.

Het is niet zo dat je niks vindt met deze zoekopdracht, maar met andere zoekopdrachten bleek nog veel meer te vinden. Het ging om woorden en woordcombinaties die je pas ontdekt na-



foto Leo van Velzen

dat je veel bronnen grondig hebt bestudeerd. Dan zie je bijvoorbeeld dat men het decennialang niet over jodenbekerings maar over zending onder Israël had. En dat joden in Nederland lange tijd Israëlieten of Hebreeërs zijn genoemd. Dan wel zonen of dochters of nakroost van Abraham. Of kinderen van Juda of van het oude volk. Sterker nog, sommige bronnen bleken alleen te vinden door een eigenaam aan de zoekopdracht toe te voegen. Het namenrepertoire voor joden blijkt in de oudere Nederlandse literatuur namelijk opvallend beperkt. Zodra je gaat zoeken op bijvoorbeeld Rachel of Rebecca of Nathan of Levi in combinatie met Messias, stuit je op bronnen die ik in ieder geval voor mijn proefschrift voor geen

goud had willen missen. En dit is nog een simplistische voorstelling van zaken. In de praktijk bleek ik tientallen zoekopdrachten nodig te hebben om bronnen over hetzelfde onderwerp te vinden.

Om die reden komen die pieken in grafieken, met name als ze zijn gebaseerd op één zoekterm, mij nogal simplistisch voor. Zo'n visualisatie mag leuk zijn voor een lezing of presentatie, de onderzoekspraktijk is een stuk weerbarstiger. Mijns inziens zou het goed zijn om daar wat meer ruchtbaarheid aan te geven. Al was het maar om te voorkomen dat de hooggespannen verwachtingen over de toverkracht van tools in de e-humanities straks uitlopen op een desillusie.

#### Ewoud Sanders

Taalhistoricus en journalist. Sanders is vaste medewerker van onder meer NRC Handelsblad en Onze Taal.